

Синій темніший за чорний

Афіни я бачила тільки вночі. З тераси на піддашші Христосового будинку, де мені виділили кімнату, місто здавалося схожим на велику черепаху, навіть не знаю чому, просто так здавалося. Я приїхала квітневого п'ятничного вечора, останнім рейсом, з літака ми бачили, як велетенське середземноморське сонце западає за обрій, і приземлилися в темряві. У Белграді тягнулися останні дні задовгої, вогкої, безсніжної зими одного з перших повоєнних років; деревце під моїм вікном іще мучилося, намагаючись випустити листя, а в Афінах уже було раннє літо. Я відчула запах, отой, що живе тільки в Греції та, мабуть, більше ніде в світі, це завжди для мене важило, і з місцями, і з людьми, і з квартирами, у яких вони живуть, — ота відмінність запахів.

Я взяла таксі. Знаю, кивнув таксист, коли подала йому цидулку з адресою, *Dimitocharous street, 60*,

Athens, це поблизу американського посольства. Рушив з місця, і після майже цілої години їзди зупинився перед будинком, який, як я згодом дізналася, проектував сам Христос. Хоча за фахом він був архітектором, займався переважно іншими видами бізнесу. Я подзвонила по домофону, двері загули, я зайшла в маленький хол, тягнучи за собою валізу, піднялася ліфтом на четвертий поверх, де була тільки одна квартира. На дверях було написано: Христос Папуцакіс. Отже, це тут. Я натиснула кнопку дзвінка, з квартири долинали голоси. Відчинила жінка середнього віку, може, на якийсь рік старша за мене, я мала сорок чотири, а виглядала на тридцять три, два шлюби за спиною і нарешті, сподіваюся, одні довгі й стабільні стосунки, але про це потім.

— Антея, — назвалася вона й продовжила англійською. — Ви, мабуть, Ангелка, ми тільки на вас і чекаємо.

Вона не вмiла вимовляти «дж», тож і для решти я незабаром стала Ангелкою замість Анджелки, подумаєш, треба ж якось називатися, із «дж» чи без нього.

Усередині, за винятком Христоса, було жіноче товариство: його подруга Антея, і ще Маргарита Янопулу, також грекиня, технічний редактор книжки й старший коректор, потім Гергана із Софії, наймолодша і найвродливіша серед нас, Шпреса зі Скадара і я, Анджелка з Белграда. Усі ми були редакторки, і Христос, який надумав опублікувати канонічну антологію поезії балканських народів

у перехресному перекладі всіма цими мовами, зібрав нас, щоби внесли останні редакторські й коректорські правки, бо Маргарита, цілком логічно, мала труднощі з унесенням правок, які надсилалися їй електронною поштою. Перед нами тут була в цій же справі аналогічна група з Румунії, Македонії та Боснії, яка закінчила свою частину роботи, тепер затримка була тільки за нами. Малі великі Балкани в одному афінському будинку, де Христос іще замолоду, в часи правління полковника, заснував славетний протирежимний часопис «Анти» і став знаменитим. На старості йому забаглося поезії, так іноді буває, знаю це з досвіду співпраці з поетами; старість і поезія пов'язані глибоко, в молодості писання віршів наче саме собою розуміється, я сказала б — у силу фізіології, а не розуму.

— Слухай, — озвався до мене Міодраг Перішич, один із двох укладачів нашої частини антології за десять днів до того, як я несподівано вирушила в Афіни, — я маю для тебе чудову роботу. Тобі треба буде в Греції внести остаточні правки й схвалити до друку наш том. Ми постійно надсилаємо коректуру, вони виправляють і при цьому роблять нові помилки. Зрозуміло, що мови не знають, і тому це повинен зробити хтось із наших. Ну ж бо, ти в цьому найкраща, ще й добре заплатять. Не бійся, там роботи на два-три дні, а ти ще й Акрополь побачиш, у ньому — міра всього на світі.

Чом би й ні, подумала я. У Греції була тільки раз, у відпустці, у Пефкохорі, багато років тому, із

першим чоловіком, і мені геть не сподобалося. Ми постійно зустрічали якихось знайомих. Привіт, як ви, звідки ви тут, і всі ці заяложені слизькі брехливі прояви сердечності, я ледве дочекалася повернення в Белград, мені байдуже — купатися на Аді Циганлії чи в Пефкохорі, усюди наші, що це за відпочинок. Афіни, одначе — це інша справа, там є на що подивитися, але й гонорар не варто недооцінювати. Згодом виявиться, що я так нічого й не бачила, окрім тієї великої черепахи вночі. Проте...

— Дай мені трохи подумати, завтра передзвоню, — відповіла я Перішичу і вдома все одразу розповіла Джордже. Джордже, із двома «дж» в імені, мій третій, постійний та вільний зв'язок.

Годі з мене шлюбів, у яких кохання спершу перетворюється на теплий супчик, потім на невроз, а тоді й на огиду, кохання непостійне, так мені каже досвід, хоч я, дурепа, уперто вірю, що це не так, бо якщо любов непостійна — тоді ніяка це не любов. Чи не так? Із Джордже — зараз у це вірю, поки знову не розчаруюся — у нас усе інакше. Варто йому покласти долоні мені на спину, і я знаю, що ніколи не могла б розлучитися з таким чоловіком, хоча мені й на думку не спадає знову вийти заміж, це було б занадто, просто хочу сказати, що цей дотик для мене має силу фізичного аргументу, а вони найсильніші. Спершу тіло, потім розум, хай що про це думав Платон чи байдуже хто. І жодного іншого пояснення мені не треба. Коли починаються пояснення, це означає, що любов уже потроху пакує валізи, а зага-